

מראי מקומות- מנחות ל"ז

לו תפילין של יד, ודאי חייב להניח של ראש, מ"מ אפשר דכל זה הוא דוקא היכא דבעצם חייב בשל יד, אבל היכא דפטור משל יד, א"כ י"ל דהוי כמי שאינו ראוי לבילה, דבילה מעכבת בו, וא"כ בכה"ג י"ל דאינו חייב גם בשל ראש. וע"ש שהאריך בשאלה זו, ולדינא מסיק דודאי חייב בשל ראש, וגם צריך לברך עליה, והביא משלטי גבורים בהל' תפילין דג"כ כ' דמי שאינו לו זרוע פטור מן תפילין של יד, משמע דבתפילין של ראש שפיר חייב.

(ד) **מי שיש לו שני ראשים, באיזה מהן מניח תפילין-** ע' בקרן אורה דביאר דשאלתו היתה דאולי צריך להניח התפילין בראש שמאלו, כמו דבתפילין של יד מניח התפילין על יד שמאל שלו, ואפי' אם שולט בשתי ידיו, א"כ י"ל דגם בשולט בשתי ראשיו, מ"מ י"ל דמניח בראש השמאל שלו. והביא מש"כ תוס' מהמדרש דהי' איש כזה, וא"כ אולי בשאר ארצות באמת יש איש כזה, וע"ז אמר לו איקום גלי, דאולי תמצא שאלה זו בשאר ארצות. אבל סיים דבאמת אי"ז שאלה, דאין ברי' זו בכלל אדם, ואפי' אם קיבל עליו עול מצוות אין קבלתו כלום.

(ה) **שאני הכא דבגולגולת תלא רחמנא- פרש"י,** דאי משום אך חלק, השתא מיהא לא מית. והעיר הטהרת הקודש, למה לי דהא דבגולגולת תלוי רחמנא, הרי י"ל בקצרה דהשתא מיהא לא מית. וביאר דמעיכא הי' דיינינן מסברא דטריפה הוי כאילו אין בו חיות, ורק מאחר דאמר' דבגולגולת תלא רחמנא, אמר' דזה הי' כוונת התורה, שתלתה הפדיון בגולגולת להורות דלפעמים חייב בעשר סלעים, כגון שיש לו ב' ראשים, וממילא שמעי' מינה דלענין פדיון אין הטריפה נידון כאילו מת. ולפי מה דס"ל לרבי, דאין שייך במציאות מי שיש לו ב' ראשים, צ"ל דרבי הי' דורש דרשה אחרת מהא דהתורה תלתה דין פדיון בגולגולת.

(ו) **שתהא שימה כנגד הלב- כ' הטהרת הקודש** דלכאוי' יש נפק"מ בין דרשת ר' יצחק ובין

(א) **מה כתיבה בימין- פרש"י,** כשכותבין המזוזה בימין, דרוב בני אדם כותבין בימין. ומשמע דרוב העולם עושין כן, אבל אין מוכח מדבריו שיש דין דצריך לכתוב בימין. אולם ע' בבית יוסף (או"ח ל"ב, ה') שהביא מספר התרומה שהביא ראי' מהגמ' כאן דדין הוא דצריך לכתוב בימין דוקא, וגם השולט בשתי ידיו צריך לכתוב בימין דוקא, ורק אטר יד צריך לכתוב בשמאל. וע"ע בקרן אורה שהביא מהמרדכי דלמאן דיליף דין שמאל מוקשרתם וכתבתם, אז אף אטר צריך להניח בשמאל של כל אדם, דאין מקום לחלק לפי דרשה זו, אבל מסיק המרדכי דלא כן, אלא לכ"ע אטר מניח בשמאל שלו, שהוא ימין של כל אדם.

(ב) **אין לו זרוע פטור מן התפילין, אחרים אומר ידך לרבות את הגידם- כ' תוס',** דאין כאן מח', אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. ופי' המגן אברהם (כ"ז, ג'), דהיינו דמה דאחרים מחייבים מיירי ביש לו זרוע, ורק מי שאין לו זרוע כלל פטור. אלא דהק' על תוס', דהא אי' בספרי דדרש ר' יוסי מידכה, להביא גידם שהוא נותן בימין. וא"כ ממש דדברי אחרים הם דגידם מניח ביד ימין. וא"כ, לכאוי' משמע דבאמת אין לו זרוע כלל, דאם יש לו זרוע, א"כ למה אינו מניח על יד שמאל שלו. וא"כ, נמצא דת"ק ואחרים חולקים, דשניהם מיירי באין לו זרוע שמאל, דת"ק ס"ל דפטור, ואחרים ס"ל דמניח על יד ימינו (דמהכ"ת לומר דאחרים חולקים על הספרי וס"ל דמניח על יד שמאלו). ותי' דס"ל דלא מקרי יד אע"פ שיש לו זרוע, ומ"מ מקרי יד לענין דצריך להניחו על יד ימין, משא"כ אם אין לו זרוע כלל, אז אינו צריך להניח אף על ימינו, אלא פטור לגמרי.

(ג) **אין לו זרוע פטור מן התפילין- ע' בשאגת ארי' (ל"ז) דכ' לדון במי שפטור מן התפילין משום שאין לו זרוע,** האם הוא פטור רק מתפילין של יד, או דלמא פטור גם מתפילין של ראש. וביאר דאף דתנן לקמן דתפילין של יד ושל ראש אין מעכבין זה את זה, ואם אין

דכלאים [נלכאו' כוונתו, דאף דמחוייב להטיל על כל הד' כנפות, מ"מ מקיים מצוה בכ"א שהטיל לפי ר' ישמעאל, וא"כ שפיר דחה האיסור כלאים, ויש לעי' בזה].

(א) **רבינא הוה קאי אזיל בתרי' וכו'- ע' בקרן אורה** שהביא מהמרדכי דבשבת מותר ללבוש טלית שאינו מצויץ כהלכתו, דלא נאמר לא תלבש בגד בלא ציצית, אלא כשלוּבשו חל עליו עשה דציצית, ובשבת אינו יכול לקיימם, אבל בחול אסור, דהא עובר בעשה דציצית. והביא מהמג"א דהק' דגם בחול הרי אי' כבוד הבריות, וא"כ הרי הוא בשב ואל תעשה, ואינו צריך להסיר הבגד. ותי' הקר"א דאה"נ, אם הי' לבוש הבגד ונפסק הציצית, לא יהי' צריך לפושטו ברבים מפני כבוד הבריות, אבל ללבושו לכתחלה, הרי הוא עובר בקום ועשה, דע"י הלבשה נמצא דמבטל המצוה. אבל כל זה בחול, דחל עליו המצוה להטיל עליו ציצית, וא"כ ע"י הלבשה הרי הוא מבטל העשה בידים. אבל בשבת, דא"א לקיים המצוה בכלל, אז אינו מבטל המצוה במה שלובש הבגד, שהרי הבגד אינו מחייבו עכשיו להטיל עליו ציצית.

(ב) **תרגמה... בלאו דלא תסור- העיר במלא הרוצים**, הא כאן לכאו' אף האיסור דאורייתא צריך להיות נדחה, שהרי כאן הפסיק הציצית, וא"כ נמצא שהוא עובר האיסור בשב ואל תעשה, במה שאינו פושטו (דאינו דומה לכלאים, דהתם בא ע"י מעשה לבישת איסור, משא"כ כאן, דלבשו בהיתר, ושוב הפסיק הציצית), ונמצא שעובר בשב ואל תעשה. וכ' דזה אינו, דעיקר האיסור אינו מה שלובשו, אלא במה שהולך בהם ונושא משא, וזהו בקום ועשה, וא"כ שפיר צריך לפושטו בשוק.

דרשות של הת"ק ור"א, דלפי ר' יצחק צריך שיהי' דוקא כנגד הלב, דהיינו על חצי הזרוע שלצד הקובד"א, דזהו כנגד הלב. אבל לפי דרשות הת"ק ור"א, או דנלמד משל ראש או דדרשי' לך לאות ולא לאחרים לאות, בזה אין מקום לומר שהוא כנגד הלב דוקא, וא"כ יכול להיות על כל הזרוע.

(ז) **לא סבר לה מר לך לאות ולא לאחרים לאות- ע' בבית יוסף** (או"ח סוף סי' כ"ז) שהביא דין זה להלכה, שיש לכסות התפילין, וע"ש שכ' לחלק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, דרק בשל יד אמרי' לך לאות ולא לאחרים לאות, אבל בשל ראש אמרי' דטוב להיותם גלויים מהא דכתי' וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וכו'.

(ח) **ארבע ציציות מעכבות זו את זו שכולן מצוה אחת- כ' המעדני יו"ט** (ד', ע'), דהגמ' לא מפרש מנלן דבר זה, וכ' דהרמב"ם בפיה"מ לעיל מהך כ' דכולם הוי קבלה ואסמכוהו רבנן אקראי [וא"כ, כאן י"ל דאף דלא אסמכוהו אקראי, עכ"פ קבלה היא].

(ט) **מאי בינייהו- ויש לעי', הא לכאו' טובא איכא בינייהו, הא לכאו' לפי ר' ישמעאל אפי' אם אין לו ד' ציצית הרי הוא מקיים מצוה לכל כנף שיש בו ציצית. וע' ברש"י דכ' דלכ"ע ודאי צריך שיהי' דוקא ד' ציציות, וא"כ אי"ז נפק"מ. וכן ע' בחי' הרשב"א דביאר דבר זה באריכות, דע"כ לא אמר ר' ישמעאל דאין מעכבות זא"ז לענין דאם אין לו ד' דיכול להטיל ב' או ג', דא"כ הול"ל ר' ישמעאל אומר אינן מעכבות זא"ז, שארבעתן ד' מצוות הן, ומדלא אמר הכי, ש"מ דאף הוא מודה דאין שייך להטיל פחות מד' ציציות.**

(י) **סדין בציצית איכא בינייהו- הק' הקרן אורה**, כיון דאינו יוצא המצוה אא"כ יש לו ד' ציציות, וכמש"כ רש"י שהבאנו לעיל, א"כ איך שייך לומר דע"י ב' או ג' דוחה האיסור כלאים, הרי לכאו' אינו דוחה האיסור אא"כ מקיים המצוה, ואינו מקיים המצוה אא"כ יש לו ד'. ותי' דכיון דהעשה הוא כשלוּבש הבגד של ד' כנפות, א"כ י"ל דאפי' אין לו כולן, כל כנף שעשה מקיים העשה ולא עבר אלאו